



Det kontantlösa samhället

Sverige ligger i riskzonen för att bli världens första kontantlösa land. Detta hävdar forskare från KTH som räknar med att kontantförsörjningen bryter ihop vid 2023, om inte drastiska åtgärder vidtas.

Fler och fler protesterar nu mot avvecklingen och inte enbart de 1,1 miljoner som lever i digitalt utanförskap. Det är tydligt att allmänheten efterfrågar en demokratisk diskussion om kontanternas vara eller inte vara. I somras presenterade Riksbankskommittén, med uppdrag att utreda hur en välfungerande kontanthantering bör tydliggöras i lag, sitt förslag för att trygga kontanttillgången i Sverige.

I Riksbankskommitténs delbetänkande framgår det att kontantavvecklingen fram tills nu inte har föregåtts av grundliga överväganden. Man vet väldigt lite om vilka konsekvenser detta kan få för Sveriges beredskap, civilsamhället och småföretagen, den äldre befolkningen och grupper med svag förankring i samhället. Med andra ord så har en samhällsbärande infrastruktur monterats ned på ett ad hoc-mässigt sätt utan tillbörlig konsekvensanalys.

Beredskapsaspekten

Digitaliseringen och globaliseringen skapar helt nya sårbarheter i samhället. Allt fler organisationer är globala och har sammankopplade it-system med information lagrad i olika molntjänster. I cyberrymden finns också stora delar av vår kritiska infrastruktur, däribland betalsystemet. Det blir allt svårare att dra gränser mellan intern och extern säkerhet och mellan militära och icke militära hotbilder. Framtidens attacker sker på nätet. Redan har vi sett ett flertal attacker mot svenska offentliga IT-system.

Sofistikerade system tenderar att vara mer sårbara och behöver säkras upp med mer robusta system. Spänningar i närområdet och geopolitiska konflikter har dessutom medfört en skärpt hotbild. Kontantinfrakturen ökar redundansen i betalsystemet eftersom de fungerar oavsett politisk påverkan eller om det finns ström. Om elnätet eller bankernas IT-system slås ut är det kontanter som står mellan oss och total kollaps i betalsystemet. Vi menar att vi inte bör montera ned ett fullt robust betalsystem utan att analysera riskerna med detsamma.

Demokratiaspekten

Att alla medborgare ges tillgång till basal samhällsservice, såsom betaltjänster, är grundläggande i ett demokratiskt samhälle. En avveckling av kontantsystemet skulle göra livet svårare för redan utsatta människor. Över en miljon kar lever idag i ett digitalt utanförskap och utan kontanttjänster kommer situationen försämrats avsevärt för den här gruppen.

Viktigt att beakta är också att äldre och funktionshindrade får mycket svårt att sköta sin ekonomi och hamnar i riskfyllda beroendeställningar genom att de tvingas lämna ut sina kortuppgifter till andra. En ökad digitalisering innebär att människor i högre utsträckning själva måste göra jobbet och ansvara för att transaktioner genomförs korrekt – det jobb som banken tidigare utförde.

Många äldre är inte vana vid att hantera datorer och kort utan vill kunna betala räkningar på det sätt de är vana vid. Detsamma gäller människor som exempelvis har nedsatt syn eller kognitiva svårigheter.

Integritetsaspekten

Kort och andra digitala betalmedel lämnar ofrånkomligen spår efter sig. Om kontanterna avvecklas betyder det att konsumenter inte längre har valmöjligheten att vara anonyma i sina inköp. Med andra ord är det kontanta betalsystemet en viktig garant för den personliga integriteten, inte minst som skydd mot otillbörlig övervakning och läckage av personlig information. Även om man inte gör något brottsligt vill nog de flesta ha kvar möjligheten att kunna köpa något utan att det ska registreras, precis som att man vill ha rätten att läsa vilka böcker man vill eller rätten att uttala sin åsikt oavsett om den råkar vara obekväma. Moderata Seniorer uttalar en påtaglig oro för att kontanterna är på väg att dö ut och vill i likhet med Nätverket Kontantupproret att denna fråga tas på största allvar av Regering och Riksdag.